

TÄYTTÖOHJEET - UHANALAISTEN LAJIEN MAASTOLOMAKKEILLE

3.3.2011

Lomakkeella kootaan tietoja ensisijaisesti kaikista valtakunnallisesti uhanalaisiksi ja silmälläpidettäviksi luokitelluista putkilokasvi-, sammal-, jäkälä- ja sienilajeista sekä selkärangattomista eläimistä. Lomaketta voidaan käyttää myös tietojen kokoamiseen alueellisesti uhanalaisista lajeista.

Jos maastolomaketta käytetään esim. näytetietojen tai kirjallisuustietojen kokoamiseen, kohdassa yhteystiedot, mainitaan mistä lähteestä tieto on peräisin. Lomakkeen täyttäjän nimi ilmoitetaan kohdassa lisätietoja. Lomakkeeseen voidaan liittää peruskarttakopio, johon näytteen keräyspaikka tai arvioitu havaintopaikka on merkitty. Lomakkeeseen voidaan liittää myös kopio näyte-etiketistä.

Päivämäärä

Päivämäärä, jolloin havainto on tehty

Ensikartoitus

Tarkoittaa ensimmäistä käyntikertaa ko. paikalla tai sellaista käyntikertaa, josta kaikki lomakkeen kohdat pyritään täyttämään.

Seuranta

Toinen tai toistuva käyntikerta paikalla. Paikasta on jo aiemmin täytetty kaikki kohdat käsittävä maastolomake.

Seurantakäynniltä täytetään vähintään seuraavat tiedot:

- päivämäärä
- laji
- havainnoitsijatiedot
- havaintopaikan nimi
- kunta
- yhtenäiskoordinaatit
- havaintotiedot

Jos myös muihin tietoihin on tullut muutoksia, täytetään myös ko. kohdat.

KUSTAKIN KÄYNNISTÄ TÄYTETÄÄN AINA ERILLINEN LOMAKE!

Uhanalaisuus

Lajin IUCN-luokka tai alueellinen uhanalaisuus (lyhenteet ohjeen lopussa).

Laji

Mieluiten lajin tieteellinen nimi. Voidaan myös mainita suomenkielinen nimi ja synonyyminimiä.

Havainnoitsija (t)

Havainnon tekijän nimi/nimet.

Yhteystiedot

Katuosoite, sähköpostiosoite ja/tai puhelinnumero.

Havaintopaikan nimi

Havaintopaikka pyritään nimeämään lähimmän peruskartalta löytyvän paikannimen mukaan. Lähekkäisten paikkojen nimen loppuun voi tarvittaessa lisätä ilmansuuntia tarkoittavia lyhenteitä, esim.

Keskinarkaus SW

Keskinarkaus NW

Keskinarkaus E

tai kirjaimia esim.
Keskinarkaus a
Keskinarkaus b
Keskinarkaus c

Saman jokivarren lähekkäiset paikat voidaan nimetä joen ja jonkun muun tarkentavan paikan nimen mukaan, esim.

Könkämäeno, Poussukoski
Könkämäeno, Peerakoski 1
Könkämäeno, Peerakoski 2

Tavoitteena on kuitenkin mahdollisimman kuvaava ja lyhyt nimi.

HAVAINTOPAIKAN SIJAINTI

Kunta

Kunnan suomenkielinen nimi

Ks. tarvittaessa kansalaisen karttapaikka. <http://kansalaisen.karttapaikka.fi>

Karttalehti

Peruskarttalehden numero (esim. 3142 05).

ELY/Uhanalaisuusvyöhyke

Alueellisen ELY-keskuksen lyhenne / alueellisen uhanalaistarkastelun aluejako (lyhenteet ohjeen lopussa).

Eliömaakunta

Eliömaakunnan kirjainlyhenne (lyhenteet ohjeen lopussa).

Yhtenäiskoordinaatit

Mahdollisimman tarkat koordinaatit. Voidaan myös ilmoittaa koordinaattiväli, jolla laji esiintyy (esim. kasvuston alku- ja loppupää). Rasti ruutuun, jos kyseessä on GPS-koordinaatit.

Mainitaan, jos ilmoitetut koordinaatit ovat esiintymisalueen keskipisteen koordinaatit.

Maanomistaja (t)

Merkittään jos tiedetään, esim. Valtio/MH, yksityinen, seurakunta.

Suojelualue

Jos havaintopaikka sijaitsee suojelualueella tai jollakin suojeluohjelmaan kuuluvalla alueella tai/ja Natura-alueella, kirjoitetaan tähän ko. alueen nimi.

Laji ei löytynyt

Valitaan syy, miksi lajia ei löydetty ko. paikalta (rasti ruutuun). Syy myös selitetään lyhyesti, esim.

Paikka tuhoutunut . Kaivettu, rakennettu tms.

Paikka muuttunut. Umpeenkasvanut, kuivunut tms.

Paikka ei löytynyt. Esim. vanha sijaintitieto liian epätarkka.

Muusta syystä. Kerrotaan, mistä syystä lajia ei löydetty.

Karttaan (takasivulla) merkitään alue, jolta lajia on etsitty.

Alkuperäinen/Kopio/Tall.

Merkitään (rasti ruutuun) taho, jolla on tai jolle lähetetään alkuperäinen maastolomake sekä taho (t), joilla on tai joille lähetetään kopio maastolomakkeesta.

Tall.: Tallennuspäivämäärä ja tallentajan nimen etukirjaimet.

HAVAINTOPAIKAN KUVAUS

Ympäristötyyppi

[Punaisen listan taulukoissa ja kaavioissa käytettyjen merkintöjen selitykset](#)

Korkeus mmpy

Havaintopaikan korkeus metreinä merenpinnan yläpuolella.

Yleiskuvaus

Sisältö vaihtelee eliöryhmittäin.

Puustosta kuvataan puulajisuhteita, pääpuulajit, kehitysvaihe (vanha metsä, nuori metsä, taimikko) mahdolliset käsittelyt (esim. hakkuut, arvio toimenpiteen ajankohdasta). Arvioidaan kuolleen pysty- ja/tai maapuun määrä (lajit, puiden koko, lahoaste). Pensaskerroksesta (alle 2 m korkeat) kuvataan lajistoa ja runsautta.

Kuvataan paikan avoimuus/sulkeutuneisuus, pinnanmuodot/ekspositio (rinteen suunta ja kaltevuus), kosteus, ravinteisuus, kalkki vaikutus, maaperä ja -laji (kivennäismaa, turvemaa, kivikko, hietikko jne.) ja siihen kohdistuneet käsittelyt (esim. traktoriurat, ojitukset jne.).

Kuvaukset tarvittaessa kasveilla kasvustoittain.

Sienillä kasvualusta/isäntälaji

Mainitaan kasvualusta, esim. sammalikossa, karikkeella, maapuulla (laji, lahoaste). Isäntälajista kuollut vai elävä.

Seuralaislajit

Kartoitettavan/seurattavan lajin läheisyydessä kasvavat muut lajit. Mainitaan myös muut uhanalaiset tai harvinaiset lajit.

Valtalajit/luonnehtivat lajit voidaan mainita vaihtoehtoisesti yleiskuvauksessa.

Lajit, jotka kilpailevat kartoitettavan/seurattavan lajin kasvupaikasta ja voivat ajan myötä syrjäyttää sen, mainitaan kohdassa uhkatekijät tai havaintopaikalla tapahtuneet muutokset, jos esim. kilpailevat lajit ovat edelliseen käyntiin verrattuna runsastuneet.

Lajille soveliaan alueen pinta-ala

Mahdollisimman tarkka pinta-ala-arvio (esim. 2 ha) lajille soveliaasta/potentiaalisesta alueesta. Lisäksi ilmoitetaan, millä perusteella ko. alue on arvioitu. Alue voidaan esittää peruskartan kopiossa (takasivulla).

Havaintopaikalla tapahtuneet muutokset

Kuvaillaan, mitä muutoksia havaintopaikalla on tapahtunut edellisiin käynteihin verrattuna ja mitä merkitystä niillä on ko. lajille.

Uhkatekijät

Havaintopaikan kuvaus havaintopaikkaa (ja/tai lajia) uhkaavista tekijöistä.

Suojelu-, ennallistamis- ja hoitotarve

Havainnoitsijan ehdotukset tarvittavista suojelu- ennallistamis- ja hoitotoimenpiteistä sekä suojeltavan ja/tai hoidettavan alueen rajausehdotus (tarvittaessa tarkemmin takasivulla).

Toteutetut suojelu-, hoito- ja ennallistamistoimet

Havainnoitsijan tiedossa olevat toteutuneet suojelu-, hoito- ja ennallistamistoimenpiteet kuvataan lyhyesti.

HAVAINTOTIEDOT

Sisältö vaihtelee eliöryhmittäin.

Putkilokasvit:

Kasvuston (tai kasvuston osat ja niiden) pinta-ala, laajuus ja muoto

Ala, jolla lajia kasvaa uloimpien yksilöiden mukaan. Ilmoitetaan pinta-alana (-aloina) ja/tai sanallisesti. Myös kasvuston muoto ja kasvutapa (yksitellen/ryhminä jne.) voidaan kuvata.

Mainitaan myös havaitut muutokset kasvustossa mahdollisten vanhojen havaintotietojen tai aikaisempien käyntien perusteella sekä arvio muutosten syistä.

Yksilö-/versomäärä, ikä, koko ja kunto

Ilmoitetaan, onko määrä laskettu vai arvioitu, jos mahdollista kukkivat, ruusukkeet ja taimet eritellen. Ilmoitetaan, onko laskettu/arvioitu versoja vai yksilöitä. Kuvailtaan kasvien kokoa ja kuntoa (esim. pieniä/keskikokoisia/suuria ja hyväkuntoisia/huonokuntoisia/kuihtuneita).

Kukinnan vaihe ja runsaus, arvio siementuotosta

Esim. nupulla/täydessä kukassa/kukinta ohi. Arvio tulevasta siementuotosta, esim. hyvä/kohtalainen/huono.

Havainnot edellisvuotisista yksilöistä

Ilmoitetaan, onko edellisvuotisia yksilöitä nähty ja yksilöiden määrä.

Aiemmat tiedot havaintopaikasta/lisätiedot

Mainitaan esim. aiemmat näytetiedot ja julkaisut. Lisäksi ilmoitetaan, jos lajista on kerätty kyseisellä käyntikerralla näyte ja näytteen sijaintipaikka (kokoelman nimi).

Maastolomakkeen täyttäjää, jos kyseessä on esim. näytetiedon tai kirjallisuustiedon ilmoittaminen maastolomakkeella.

HAVAINTOPAIKAN SIJAINTI (takasivulla)

Tarkka sanallinen kuvaus havaintopaikan sijainnista. Karttaan pienialainen havaintopaikka merkitään pisteenä, laaja esiintymisalue rajataan selkeästi yhtenäisellä viivalla.

PERUSKARTTAKOPIO/PIIRROS

Lomakkeeseen liitetään mukaan peruskarttakopio, johon merkitään havaintopaikan sijainti pisteenä tai alueena. Kartalla voidaan esittää myös lajille soveliaan alueen laajuus.

Myös alue tai reitti, jolta lajia on etsitty, voidaan esittää kartalla.

Piirroksin voidaan esittää esimerkiksi kasvustolaikkujen sijainti suhteessa maaston muotoihin.

SAMMALIEN JA JÄKÄLIEN HAVAINNOTTIEDOT

Kasvuston/kasvuston osien laajuus

Ilmoitetaan pinta-alana (-aloina) ja/tai sanallisesti. Myös kasvuston muoto ja kasvutapa voidaan kuvata.

Kasvuston kunto/havainnot fertiilisuudesta

Arvioidaan kasvuston kunto esim. hyväkuntoinen, huonokuntoinen. Ilmoitetaan lisääntymisbiologiset havainnot.

Näytteet

Ilmoitetaan kerääjä, keruunumero, kokoelma sekä näytteen numero.

Aiemmat tiedot havaintopaikasta/lisätiedot

Mainitaan esim. aiemmat julkaisut. Lisäksi ilmoitetaan, jos lajista on kerätty kyseisellä käyntikerralla näyte ja näytteen sijaintipaikka (kokoelman nimi).

Maastolomakkeen täyttäjää, jos kyseessä on esim. näytetiedon tai kirjallisuustiedon ilmoittaminen maastolomakkeella.

SIENTEN HAVAINNOTTIEDOT

Kasvuston laajuus/kasvualustan määrä

Ilmoitetaan kasvuston ja/tai kasvualustan laajuus ja määrä pinta-alana ja/tai sanallisesti. Myös kasvutapa voidaan kuvata. Kasvualusta/isäntälaji kuvataan havaintopaikan yleiskuvauksen yhteydessä.

Itiöemien määrä ja kunto

Ilmoitetaan havaittujen itiöemien määrä ja kuvataan niiden kuntoa, esim. nuoria, täysikasvuisia, vanhoja, ylivuotisia, toukkaisia.

Aiemmat tiedot havaintopaikasta

Mainitaan esim. aiemmat näytetiedot ja julkaisut.

Lisätiedot

Ilmoitetaan, jos lajista on kerätty kyseisellä käyntikerralla näyte ja näytteen sijaintipaikka (kokoelman nimi).

Maastolomakkeen täyttäjää, jos kyseessä on esim. näytetiedon tai kirjallisuustiedon ilmoittaminen maastolomakkeella.

IUCN-luokat

RE	Hävinnyt
EW	Luonnosta hävinnyt
CR	Äärimmäisen uhanalainen
EN	Erittäin uhanalainen
VU	Vaarantunut
NT	Silmälläpidettävä
LC	Elinvoimainen
DD	Puutteellisesti tunnettu
NE	Arvioimatta jätetty
NA	Arviointiin soveltumaton
RT	Alueellisesti uhanalainen (laji kuuluu valtakunnallisesti luokkaan NT tai LC)

Alueelliset Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ELY-keskukset

VAR	Varsinais-Suomen ympäristökeskus
UUD	Uudenmaan ympäristökeskus
KAS	Kaakkois-Suomen ympäristökeskus
HAM	Hämeen ympäristökeskus
PIR	Pirkanmaan ympäristökeskus
ESA	Etelä-Savon ympäristökeskus
POS	Pohjois-Savon ympäristökeskus
KES	Keski-Suomen ympäristökeskus
EPO	Etelä-Pohjanmaan ympäristökeskus
POK	Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
POP	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
KAI	Kainuun ympäristökeskus
LAP	Lapin ympäristökeskus

Metsäkasvillisuusvyöhykkeet (uhanalaisuusvyöhykkeet)

1a	Hemiboreaalin, Ahvenanmaa
1b	Hemiboreaalin, Lounainen rannikkomaa
2a	Eteläboreaalin, Lounaismaa ja Pohjanmaan rannikko
2b	Eteläboreaalin, Järvi-Suomi
3a	Keskiboreaalin, Pohjanmaa
3b	Keskiboreaalin, Pohjois-Karjala - Kainuu
3c	Keskiboreaalin, Lapin kolmio
4a	Pohjoisboreaalin, Koillismaa
4b	Pohjoisboreaalin, Perä-Pohjola
4c	Pohjoisboreaalin, Metsä-Lappi
4d	Pohjoisboreaalin, Tunturi-Lappi

Eliömaakunnat

A	Ahvenanmaa
V	Varsinais-Suomi
U	Uusimaa
EK	Etelä-Karjala
St	Satakunta
EH	Etelä-Häme
ES	Etelä-Savo
LK	Laatokan Karjala
EP	Etelä-Pohjanmaa
PH	Pohjois-Häme
PS	Pohjois-Savo PK
	Pohjois-Karjala
KP	Keski-Pohjanmaa
Kn	Kainuu
OP	Oulun Pohjanmaa
PeP	Perä-Pohjanmaa
Ks	Koillismaa
KiL	Kittilän Lappi
SoL	Sompion Lappi
EnL	Enontekiön Lappi
InL	Inarin Lappi